

De matances i de salers

Els temps passats i el que en perdurará

Bàrbara Duran

Una de les característiques de la Mallorca actual és la pervivència de formes culturals ancestrals en una vida moderna oberta a les influències de dues grans forces: el turisme i la immigració.

Malgrat l'empenta de les noves tecnologies, dels mitjans d'informació actuals, de les facilitats de transport i sobretot de la convivència de diferents cultures a la nostra illa, els mallorquins segueixen -no cal dir que de cada vegada una mica menys- arrelats al calendari pagès, a la força que transmet la terra i als canvis que les estacions hi marquen.

Avui dia encara trobam testimonis d'aquesta manera d'entendre el món. Deixant de costat manifestacions com les colles de xeremiers, de ball mallorquí, de balls de figures (vius encara gràcies a la tasca de grups engrescats en el seu gaudi, pràctica i estudi) i de les arrels del poble amb mostres com la Sibil·la, queden vives diferents tradicions que cal estudiar en la seva evolució social. Dins l'àmbit manacorí, encara dues manifestacions se celebren malgrat els canvis i les exigències d'un entorn on la productivitat és la primera fita: les matances i els salers.

Avui dia encara celebren matances, emperò gairebé desproveïdes dels elements artístics i antropològics que no fa gaire anys encara podíem guaitar dins la nostra comarca.

Una coneixedora, des del bressol, de la cultura pagesa mallorquina ens n'ha ofert contrastar records i coneixements: Margalida Fullana, membre de l'antiga agrupació d'Així balla Manacor, ens parla dels jocs i cançons de matances, i de com els nins tenien un paper definit en les tasques matanceres i la festa que les acompanyava.

Margalida també descriu amb fidelitat els salers, que sortien el dia de Pasqua. Encara queden restes d'aquesta tradició a Son Macià, Felanitx i, per les notícies

que tenim, també a la zona de Calonge, Santanyí i s'Alqueria. Observant els canvis que se n'han produït, esbrinam elements de la cultura que es transformen, emperò no acaben de perdre's. I aquesta és la vitalitat que hem de cercar dins la societat mallorquina si volem conservar part de l'herència cultural que ens pertoca.

Part d'aquests testimonis estan recollits. Per exemple, Damià Duran ens en parla a *Roda de folklore pagès*. El present estudi pretén ser un comentari musical i un apropament a les diferents versions i agrupacions que encara resten avui a la zona, així com la transcripció musical d'aquestes cançons i versions comentades.

El comiat el 2007 de personalitats tan importants per al nostre poble com madò Buades i Antoni Roig ens fa veure de manera clara que no podem deixar de costat els testimonis directes sobre el fet musical de la Mallorca pagesa, sinó que més aviat ens hem d'esforçar per intentar esbrinar, de manera fidel, les arrels de la nostra tradició. Per això cobra importància anar recollint els testimonis directes que permeten conservar, encara que sigui un poquet, la riquesa musical d'un món que s'esvaeix.

Matances

Les matances començaven un parell de dies abans amb els preparatius. Les famílies se solien veure el dia abans i els nins quedaven a dormir junts moltes vegades per tal de començar el dia ben prest. Convidaven també amics de confiança i aquest vespre de convivència era una oportunitat d'esbarjo per als més joves, que ho gaudien de valent.

La primera tasca dels nins era arregar llenya dels batzers per fer el fogueró. Recollien els romeguers secs per després poder prendre'n foc. D'aquí la cançó *Viva fogueró*: “viva fogueró, cremat amb un bastó, cremat amb una canya, viva el rei d'Espanya [...]”. La petita tasca tenia assignada, doncs, un acompanyament musical.

Una de les feines que també tenien durant el matí era convidar els veïnats i amics de la contrada al ball que se celebraria una vegada acabades les matances. Com sabem, el dinar de matances se solia fer molt tard, de vegades eren les vuit del vespre. Quan el fogueró s'encenia, els veïnats sabien que començava el *dinar sopar* i que prest arrancaria el ball.

Els més joves voltaven el fogueró, també cantant la cançó *Matancera cagotera*. El ball se celebrava dins l'entrada de la casa, amb els assistents al voltant. Moltes vegades no hi havia prou lloc i els més joves s'agenollaven o romanien drets vora el portal. Les dones majors de la família i els convidats se situaven vora el portal de la cuina, i no solien ballar.

Si l'amo i la madona eren balladors de mena, hi sortien per obrir el primer ball. De vegades era la madona la que començava mentre els altres cantaven. Aquí apareix la figura del revetler,¹ que es presentava quan sabia que, d'alguna manera, el ball necessitava organitzar-se. “Qui és que se n'ha de cuidar des ball i des balladors?”, eren les maneres que tenia el revetler d'oferir-se a la casa.

El revetler tenia un compromís amb l'al·lota amb qui ballava per ajudar-la si no en sabia gaire, per tant el paper no era just de mestre organitzador sinó també de mestre de ball. Margalida Fullana recorda el nom d'en Coll curt, d'en Tomeu de *Tortova* i de n'Aleix *des balls* com a revetlers habituals. Tots ells pertanyien a la zona de Son Fortesa, s'Hospitalet, Sant Josep, s'Espinagar i també de Manacor.

El ball solia començar amb una rotlada de mateixes. Ballava una parella, màxim dues, perquè l'espai no donava per més. Seguia una rotlada de jotes i solien acabar amb una rotlada de cada, depenia de l'hora. Cal dir que les al·lotes assistents eren just les de la família i veïnats, en canvi els joves venien de lluny. Moltes vegades aquests darrers feien desastres, bromes, penjant l'arada per damunt els ametlers, traient els camallots i arrossegant la caldera...

Els menuts de la casa s'havien d'entretenir i, per això, a part del ball, s'organitzaven els jocs de matances. D'aquests, en citarem els que recorda Margalida Fullana (en Damià Duran a *Roda de folklore pagès* en cita encara alguns més):

ES MOLINET: gira entorn del molí, com a eina bàsica per a la supervivència, i a la necessitat de vegades de moldre d'amagat, endemés de l'humor mallorquí... El joc consistia a amagar un home damunt una taula, el tapaven. Els assistents no ho sabien -almanco els més menuts- i el propietari del suposat molinet hi donava voltes dient “parteix molinet...!”, després donava un cop i l'ordre “atura't molinet!”, i mostraven una grapada de farina molta. Sempre hi havia algú que s'interessava i deia “Que el voldríeu vendre?, que en voldríeu molt?”, i l'amo contestava “cent o mil pessetes...”. Hem de pensar que els molins eren escassos i que moltes vegades es molia d'estraperlo, per això eren béns molt preuats. No cal afegir que el nou propietari del molinet no li feia treure la farina, s'adonaven que era un engany. Duia diferents capes de roba a sobre i a cada volta que el molinet no li donava farina, tot enfadat, es llevava una muda. Els assistents arribaven a pensar que quedaria nuu i xisclaven cada volta que un dels calçons era llevat... Això els feia riure molt.

¹ La figura del revetler és estudiada en la comunicació “El revetler, una veu apagada” del llibre *IV Jornades d'Estudis locals de Manacor*. Veure bibliografia.

S'ÀNIMA PERDUDA: Margalida Fullana relaciona *Es molinet* (o “moline-te”) amb el joc de *S'ànima perduda*, que solia sortir ja quan començava *Es molinet*. Voltava entorn d'ell, fent por als nins i assistents, i aprofitant l'escenografia del joc anterior. L'element comú és la farina, ja que *s'ànima perduda* sortia disfressada amb roba en forma de capa blanca (un llençol...) i la cara enfarinada. Sempre n'hi havia un que l'encalçava voltant la taula... La referència a *S'ànima condemnada*,² joc de matances massa semblant, és evident. Segurament no s'interpretava complet, ja fos perquè es desconeixia el text sencer o perquè s'integraven de vegades dos jocs encadenats, en aquest cas *Es molinet* i el de *S'ànima perduda o condemnada*.

ES BORINO: tres jugadors, un enmig, jugaven a tombar-li el capell.

SA CAMPANA: asseguts al terra, un vora l'altre però en sentit contrari. Un es tombava cap endarrere, fent el balanci, i l'altre podia pegar-li per les anques. A continuació aquest es tombava damunt la seva esquena i així també li podia pegar per les anques.

ESTAR EN BERLINA: feien una rotllada, un es posava enmig -aquest és el que *estava en berlina*- i un altre voltava per defora demanant als de la rotllada qüestions sobre la persona que estava enmig, per exemple: “digues, per què està en berlina?” i l'altre contestava “perquè està enamorada i el novio no la vol...” o “perquè no sap fer feina...”. Cada un deia una cosa certa, imaginària o desbaratada sobre la persona situada enmig. Aquesta no ho sentia, perquè això es comentava a cau d'orella. Quan el que rodava per fora acabava, li contava davant tots cadascun dels qualificatius que els participants li havia donat: “m'han dit que estàs en berlina perquè no saps fer feina i perquè estàs enamorada...”. La persona d'enmig, triava uns dels qualificatius, per exemple: “que surti qui ha dit que estava enamorada...”, i així s'anaven rellevant en el paper de personatge que està *en berlina*. Naturalment, podem imaginar que els qualificatius podien ser des de bromes a autèntiques declaracions d'amor, o barbaritats que feien riure tots els assistents i, per tant, una manera de cridar l'atenció i poder ser el personatge central en la propera jugada.

Les cançons de matances que hem esmentat, *Viva fogueró* i *Matancera*, les transcrivim a continuació. La tessitura i el moviment melòdic que presenten ambdues cançons és característic del repertori infantil. *Viva fogueró* té una melodia que no va més enllà de l'àmbit d'un interval de quinta. *Matancera* es mou dins un àmbit de sexta. Ambdues són cançons que presenten frases musicals de vuit compassos, amb un ritme senzill i cantable.

² Veure també la comunicació d'Albert Carvajal Mesquida “S'ànima condemnada, joc de matances” del llibre *III Jornades d'Estudis locals de Manacor*. Veure bibliografia.

Viva fogueró

MATANCERA

Matancera l'any que vera
matancera cantau fort
que a ca nostra hi ha un porc
que pesa catorze arrobes

Si escoltàssim, però, la interpretació que fa Margalida Fullana de les dues cançons, observariem que tota una manera de cantar es va perdent. La gràcia de la tonada, les inflexions característiques de la veu, que no es poden traduir sobre la partitura, ens remetent a una interpretació vocal transmesa de generació en generació, i que ara el filtre de les influències de la música moderna fa desaparèixer encara que es canti la mateixa cançó.

Els salers

La festa dels *salers* és una de les més ben conservades dins el terme de Son Macià. Encara avui dia els joves macianers es preocupen per sortir el matí del dia de Pasqua per anar per totes les cases, primer del nucli urbà i després per les de fora. El més important, però, és que la festa ha anat evolucionant lleugerament i s'ha adaptat als nous temps.

Aquest és un punt de discussió antropològica i etnogràfica: hem de fer el possible per mantenir la tradició musical i festiva intacta o permetre l'evolució natural de manera que es pugui anar adaptant? No cal discutir els resultats, ja que Son Macià és un dels pocs nuclis de Mallorca que ha seguit amb els *salers*

durant tot el segle XX i hi continua durant el XXI. Podem seguir el seu rastre ja mitjançant els comentaris de Damià Duran (*op. citada*) i també mitjançant les aportacions de la nostra informant. Les *sales* eren vives, fa pocs anys, també a Manacor. Ens ocupam aquí de comparar l'evolució de les versions de la zona de Son Macià i Felanitx; com veurem, però, Antoni Noguera en cita una melodia diferent per a Manacor, de la qual els informants no tenen notícia.

Segons M. Fullana, l'espectacle dels joves que en un llarg enfilall visitaven cases, llogarets i possessions relacionades era únic. En el seu cas, els *salers* passaven per s'Espinagar, Son Fortesa, s'Hospitalet i Sant Josep, i la processó era digna de veure. L'esbart, a diferència d'avui dia, era exclusivament masculí, però ho deslliga dels quintos en el sentit que hi participaven homes de diferent edat i no just els joves (també ho cita així Damià Duran). Així i tot, l'activitat era exclusivament masculina.

A les reunions prèvies es triava un *saler* major (o *saler* gros a Felanitx...), capdavanter i director de les activitats, per dir-ho d'alguna manera. Duïen un paner per recaptar ous, un de panades, un de robiols i una canastra de doblers. Els *salers* visitaven, com hem comentat, totes les cases i llogarets relacionats, però evitaven, en una mostra de cortesia, els llocs on hi havia algun difunt recent o alguna desgràcia que els impedís celebrar festa.³

Tot el que es recollia era destinat al ball de *salers* que se celebrava el Diumenge de l'Àngel. Durant aquest es feia la rifa: jugant a cartes rifaven *rollets*. Guanyaven només les cartes de rei i cadascun tenia assignat un número de *rollets* en enfilall, per exemple 10. Els *rollets* eren uns pastissos en forma rodona, amb un forat que permetia enfilar-los. De la mateixa manera, es rifava l'ordre del ball: si un tenia l'1 i no tenia parella o no tenia al·lota podia cedir-ne el lloc.

El significat de *sala* i *saler*

Per esbrinar el sentit de la festa dels *salers*, cal investigar quin és el significat que podem donar a la paraula *saler* i a la paraula *sala*, nom que es dona a les cançons cantades pels *salers*.

Segons el diccionari Alcover-Moll, trobam dues acepcions que ens interessen:

“**SALER:** [...] 2. Cadascun dels joves que el dia de Pasqua van de casa en casa cantant i sonant per captar panades (Mall.). Són els que a Catalunya s'anomenen caramellaires[...]”

³ Encara avui dia es fa així. Si els *salers* (sense saber-ho) entren en una casa on hi ha pèrdues recents són refusats amablement. Sempre s'entén que són portadors d'alegria.

“**SALA:** [...] I.5. Recepció i convit públic [...] II. Cambra principal d'una casa, on es reben les visites [...]”

Observam d'entrada que l'Alcover-Moll enllaça la tradició dels *salers* amb la dels caramellaires de Catalunya, cosa que també esmenta Joan Amades. Per un altre costat, no podem deixar de banda el fet que *SALA* es refereixi a una recepció i convit públic, cosa que és precisament la festa dels *salers*. I també el fet que els *salers* eren rebuts a la sala, a l'entrada principal de cadascuna de les cases on eren rebuts.

Les connexions amb els caramellaires catalans

Joan Amades, al *Costumari català*, atorga a la festa dels caramellaires catalans i a la de Mallorca un origen universal i antiquíssim, sembla que agrari. És l'arribada de les flors i fruits beneïts i esperats, que sorgeixen després de la duresa de l'hivern. Encara es conserva la sortida al camp per cantar la joia del retorn de les flors, com fan els caramellaires, i celebrar un àpat col·lectiu i comunal amb ous, símbol de la fecundació i la multiplicació. Menges que, en aquest moment de l'any, tenen un marcat deix sagrat. Hom qualifica aquesta Pasqua precisament de florida, així com la pentecosta remarca que és granada, perquè ja gaudeix de les primícies de la collita.

L'anyell amb pèsols propi de les panades sembla que vol agermanar els fruits primerencs, primaverals, amb l'anyell del sacrifici, immolat antigament a les divinitats que regien i regentaven les pastures i els ramats.

Pel que fa als caramellaires catalans, Amades assenyala que havien avançat la sortida just després de la missa d'al·leluia i feien la primera cantada en sortir-ne, després ja anaven de casa en casa.

Cada colla solia portar una perxa alta i al capdamunt una cistella ben guarnida amb flocs de cintes, flors i picarols. Cal esmentar també les caramelles eivissenques, connectades amb Pasqua i interpretades per homes.

Amades estableix una diferència entre gojaires i caramellaires: els primers cantaven exclusivament goigs; els segons cobles i corrandes populars. A la població de Begues les caramelles tenien un sentit càustic i satíric. Així també passava a Mallorca en algunes *sales* quan l'amo no corresponia generosament.

Remarca que les agrupacions instrumentals són “pintorescos”: pastors sonant la gralla i violí rústic de tres cordes; a les terres baixes: bigarrat conjunt estranyament harmònic (buiro, carbassola o xifla, peixet i fullola, bandúrria d'ossos o ossets de potes d'aviram de diverses mides, canuís, salteri, cataclinc, rigo-rago, caicai, regue-rec). El que pareix evident en tots els casos és que els instruments i la seva interpretació depenia, en darrer extrem, de les habilitats

Cançó de ses sales o de ses panades

Recollida per Miquel Julià a Felanitx

MODERAT

A - vui, quan es sol sor - ti - a, tot el món s'es a - le - gra!

perquè ha ressuscitat
Jesucrist, Fill de Maria,
que ha obert el cel que hi havia
tants d'anys ue estava tancat.
No venim per sa panada,
ni pampoc p'és rubiol;
venim per donar consol
a sa gent desconsolada.

La'm cantà En Pere Albons Galmés de Felanitx.

Altres fonts recollides a l'indret de Son Macià i Calonge - Felanitx

La font enregistrada més antiga de la zona sembla ser de Calonge i fou realitzada, segons els informants, fa més de quaranta anys per Joan Xamena.⁵ La transcripció de la tonada és la següent:

Sales antigues (Calonge)

Introducció instrumental

Si en - guany

no heu fet ses pa - na - des ni co - ca - ni

ro - bi - ols do - nau - mos un all - de

col - fa - rem - so - pes es cal - da - des

5 Segons l'enregistrament proporcionat per Ma del Mar Oliver Rosselló i segons Joan Xamena, també conservat a la fundació Cosme Bauçà de Felanitx, un enregistrament en vinil recollit al voltant del 1970. Volem esmentar l'ajuda d'Agnès Oliver Rosselló.

Margalida Fullana⁶ identifica les *sales* de Calonge com les *sales* antigues i comenta que un grup d'amics, cantaires i sonadors fa uns anys intentaren revifar aquesta manera de cantar. Les *sales* antigues (Calonge) inclouen tornada instrumental, solista i resposta del cor. Usen el segon mode (o frigi, segons la denominació que s'usi) fins a la resposta del cor, on baixa una tercera. La proposta del solista usa el pentacord bàsic, mentre que la resposta del grup és la que baixa, tres notes sobre la nota principal, en un comportament del mode que deriva cap al seu plagal. Podem interpretar-ho com una manera de cantar relacionada amb un ús més ric dels modes, que es va perdent a mesura que passa el temps.

El fet és que pareix que les *sales* eren cantades per dos grups de cantaires: un grup amb veus masculines capaces de cantar més agut (que era el més reduït, ja que pocs podien cantar més agut); i un grup que responia més greu. El fet d'agrupar les veus donava interès i qualitat a la interpretació.⁷

La colla d'instruments sembla en totes les interpretacions una mica aleatòria: guitarra, guitarrons, violí. També ens remet al que diu Amades referent als caramellaires: és evident que els instruments depenien dels coneixements instrumentals dels participants. Cal remarcar, de tota manera, que el violí sembla ser un dels instruments presents en les diferents versions, segurament perquè, efectivament, es podia disposar d'un instrumentista que el sabia tocar. Si aquest no apareixia, les *sales* eren cantades amb els instruments de què es disposaven.

El grup S'Estol des Picot té també un enregistrament de les *sales* de Calonge, on la resposta més greu apareix tímbricament menys clara.

Les sales avui

L'Associació Beniara de Felanitx, durant les *Sales* del 2008, va encarregar la fabricació dels *rollets* de bell nou per tal de revivre també aquesta tradició, endemés de reviscolar el ball de *sales*. A Felanitx, un grup d'amics i companys interessats en les tradicions ja fa anys que tornaren a seguir amb el costum de sortir el dia de Pasqua a cantar les *sales*.

6 Sense la memòria i vivències de Margalida Fullana, a qui volem mostrar el nostre reconeixement, aquesta comunicació no hauria estat possible.

7 Així ho descriu Margalida Fullana i el seu home Jaume Adrover, que consideren la interpretació de les *sales* antigues molt més rica i interessant que les posteriors versions. Així també identifiquen clarament l'enregistrament esmentat com la manera en què s'interpretaven, encara que de manera antifonal: el grup era dividit en alts i baixos que cantaven la primera part de l'estrofa i després la segona era cantada per l'altra meitat del cor. La versió enregistrada mostra un solista i la resposta realitzada pel cor.

La tradició dels *salers* s'ha conservat a Son Macià, on el poble ho sent com una festa viva. Segueixen sortint cada Diumenge de Pasqua, primer pel poble i després pels voltants de Son Macià.

També porten cintes (com els caramellaires), un petit estendard i els paners de robiols, panades i doblers si escau.

Musicalment la tonada inclou, també, una petita introducció instrumental davant de cada estrofa. La introducció

és diferent a l'enregistrament més antic, però la tonada és la mateixa que la de les *sales* antigues de Calonge, encara que tonalitzada.

La lletra és adaptada cada any, conservant estrofes dels anys anteriors.

Sales de Son Macià
Pasqua 2008

Introducció instrumental

cant

Es sa lers i so na dors_____

hem par___ tit a can tar sa les

Musicalment, les *sales* macianeres pareixen transformar el material de les *sales* antigues de Calonge (com hem comentat abans, és la mateixa melodia llevat de la resposta del cor): també hi ha interludi instrumental, però s'usa el mode major actual (un tercer mode plagal o jònic). Segurament, aquesta transformació és facilitada per la incorporació d'instruments com la flauta de bec i d'altres

que es poden afegir en un moment determinat. En aquest cas, és un símptoma d'adaptació i supervivència, però també podem remarcar la pèrdua de la riquesa modal.

Aquesta versió actual s'acosta molt a la interpretada pel grup S'Estol des Picot (pràcticament és la mateixa tonada). Segons els informants (*veure nota 7*), les versions anomenades de Manacor, les *sales* de Calonge, s'Horta, s'Espinagar, són la mateixa tonada amb lleugeríssimes variants.

Se segueix bàsicament l'agrupació instrumental de violí, guitarra i guitarrons. A Son Macià, s'hi afegeixen un acordió petit, flautes de bec, travessera i idiòfons (botelles, ferreguins). Crida l'atenció l'acordió, que ens remet a la cita de Damià Duran (*op. citada*) que transcriu la informació que el 1920 "no sempre tenien violí i tocaven uns orgues, guitarra i guitarró". Com a Catalunya, depèn una mica de la gent que hi participa en darrera instància. Per tant, si els joves han après flauta travessera o la flauta de bec a l'escola, aquesta s'ha incorporada de manera natural a les *sales* (ja que són els instruments que saben tocar).

Tant a Felanitx com a Calonge⁸ (i fa pocs anys a Cas Concos i s'Alqueria) i Son Macià, amb petites variants, segueixen sortint els *salers* el dia de Pasqua. La festa és viva perquè incorpora nous elements sense deixar de ser la mateixa: homes i dones, nins i grans, cadascun aporta l'instrument que sap tocar. Els participants no són, doncs, just homes. L'enfilall que descrivia Margalida Fullana s'ha obert a dones i nins. I són, sobretot, participants joves, que almanco poden assegurar un parell d'anys més de vida als *salers*. Els macianers d'avui⁹ també es reuneixen posteriorment per celebrar un àpat col·lectiu amb el que s'ha recollit durant les visites, i els felanitxers han recuperat amb il·lusió el ball de *salers*.

Potser la clau d'aquesta supervivència ha estat saber adaptar als nous temps el que s'ha transmès de generació en generació. I obrir la festa, per tal que tots hi puguem participar. Prova d'això és la lletra de les *sales* de Son Macià 2008:

“Es salers i sonadors
hem partit a cantar sales,
passam per totes ses cases
aquest dia tan festós.”

8 Agraïm la col·laboració i aportacions de Francesca Suau Artigues de Santanyí. Segons les seves informacions, unes *sales* cantades a Santanyí -enregistrades pel grup l'Altina- són obra de Miquel Morell Puigròs *Perxa*, nascut a Manacor i director de la banda coneguda amb el mateix malnom a Manacor entre 1902 i 1906. *Perxa* es va traslladar després a viure a Santanyí, on va morir.

9 Volem agrair també l'ajuda de Joana Ma Capó Sureda de Son Macià i de Bartomeu Carrió Garau.

“Mos passejam per ses cases
amb so covo i es paner,
i si no teniu panades
robiols també van bé.”
“I ara ja convidar-vos
dia trenta d'aquest mes,
balladors i sonadors
farem es ball des salers.”
“Anirem a continuar,
esperam 'ver-ho fet bé,
i si Déu vol l'any que ve
tots plegats poguem tornar.”

S'homo tot sol

“En trobar qualque persona
un dia tan senyalat,
en tenir-lo enrevoltat
mos ha d'escoltar una estona,
i si qualque euro ha mollat
sa botella se li dóna.”

BIBLIOGRAFIA:

Autors diversos: *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear. Volum VI. Música popular i tradicional*. Edicions 62, Barcelona, 1a edició març del 2001.

Autors diversos: *Espai, fet urbà i societat a Manacor. III Jornades d'Estudis locals de Manacor*. Edició a cura de l'Ajuntament de Manacor, Gràfiques Muntaner, abril 2005.

Manacor tradició i modernitat (s. XVI-XX). IV Jornades d'Estudis locals de Manacor. Edició a cura de l'Ajuntament de Manacor. Gràfiques Muntaner, abril 2007.

AMADES, Joan: *Costumari català. Volum II*. Salvat Editores, segona edició en facsimil, Barcelona 1982.

DURAN, Damià: *Roda de folklore pagès*, Gràfiques Miramar. Palma 1989.

GALMÈS RIERA, Antoni: *Cultura popular mallorquina. Aplec de pautes II*. Informacions Llevant, SA. Manacor 1989.

JULIÀ PROHENS, Miquel: *Cançons tradicionals de Mallorca*. Hogar del Libro SA, Barcelona 1977. Col·lecció L'Esplai n. 27.

MASSOT I PLANES, Josep: *Cançoner musical de Mallorca*. Edició a cura de Caixa de Balears, Sa Nostra. Impremta E. Climent, Barcelona 1984.

NOGUERA, Antoni: *Memoria sobre los cantos, bailes y tocatas populares de la Isla de Mallorca*. Edició facsimil publicada pel Conservatori Superior de les Illes Balears, Editorial Piles, Mallorca 2005.

Aproximació a la *Vetlada de Glosadors* que publicà Antoni M. Alcover l'any 1897

M. Magdalena Gelabert i Miró

Antoni M. Alcover i la cultura popular

Antoni M. Alcover i Sureda (1862-1932), prestigiós filòleg i investigador, mostrà des de ben prest un gran interès per la cultura popular mallorquina. Les seves primeres tasques com a folklorista consistiren a recopilar materials diversos que publicava a les revistes de l'època. La rondalla *Es jai de sa barraqueta* fou la primera i aparegué publicada al número 76 de *L'Ignorància*, l'any 1880.

En paral·lel al treball de recopilació de rondalles, Antoni M. Alcover es dedicà a recollir gloses. L'interès pel glosat li venia d'enrera ja que de nin estigué en contacte amb glosadors a Santa Cirga i a les possessions del voltant i ell mateix escrivia gloses. Qualsevol motiu era bo per escriure'n: per passar l'estona o per simple intenció lúdica. De ben jove, al seminari, usava el glosat per escriure cartes als de ca seva, com si la glosa el transportàs cap a un món arrelat i rural molt diferent del que vivia a Ciutat de Mallorca; per exemple:

«Llavò també li vull dir
que an es de ca nostra digui
que, mentre possible sigui
hauria de ser ací,
dimarts sa farina nostra;
perquè ja l'hem acabada
i, a punt per pegar panxada,
no hi haurà un tros de crosta.»¹

Antoni M. Alcover sentí una gran passió pels glosadors, fins al punt que l'any 1904 s'endugué un dels millors del moment, l'amo Antoni Vicenç Santandreu

¹ Epistolari familiar, 1882. Citat per JANER MANILA, Gabriel (2005): *Com una rondalla. Els treballs i la vida de Mossèn Alcover*.